

БЛАГОДІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ЗДІЙСНЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ОПІКИ В ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Сербалюк Ю. В. Благодійні організації та їх роль в здійсненні соціальної опіки в ХІХ – на початку ХХ ст. У статті проаналізовано розвиток соціальної опіки з боку благодійних організацій у ХІХ – на початку ХХ ст. в Російській імперії загалом і на українських землях зокрема. Показані різні підходи до класифікації благодійних установ, запропоновано власну на основі їх походження та підпорядкування, а саме: 1) організації, які безпосередньо представляли державну благодійність або виникали з подачі владних структур і ними опікувались; 2) організації, які виникли в результаті соціальної філантропічної ініціативи населення; 3) організації релігійного спрямування.

Виявлено, що основною причиною зростання кількості благодійних товариств був швидкий капіталістичний розвиток, що супроводжувався зростанням соціальних проблем – безробіття, бездомність, сирітство, злидарство і бідність. Держава сама була не в змозі розв’язати ці питання і залучала до цього громадськість.

Продемонстровані кількісні і якісні показники зростання благодійних організацій в українських губерніях, а також деяких категорій населення, які отримували допомогу з їх сторони.

Показано процес створення умов для розвитку благодійних організацій, спрощення умов їх реєстрації та функціонування. Проаналізовані базові документи – “Нормативний статут товариств допомоги бідним” щодо членства та джерел фінансування у благодійних товариствах, створених на базі цього статуту та “Нормативного статуту товариств допомоги бідним”. Здійснено огляд інших важливих нормативних документів, які визначили правове поле діяльності благодійних організацій. Визначено основні завдання Всеросійського союзу установ, товариств та діячів з громадської та приватної опіки.

Ключові слова: благодійність, нормативна база, соціальна опіка, товариства.

Сербалюк Ю. В. Благотворительные организации и их роль в осуществлении социальной опеки в ХІХ-в начале ХХст. В статье

проанализировано развитие социальной опеки со стороны благотворительных организаций в XIX – начале XX в. в Российской империи в целом и на украинских землях в частности. Показаны различные подходы к классификации благотворительных учреждений, предложено собственную на основе их происхождения и подчинения, а именно: 1) организации, которые непосредственно представляли государственную благотворительность или возникали по инициативе представителей власти и ими же опекались; 2) организации, возникшие в результате социальной филантропической инициативе населения; 3) организации религиозного толка.

Выявлено, что основной причиной роста количества благотворительных обществ было быстрое капиталистическое развитие, сопровождающееся ростом социальных проблем – безработицей, бездомностью, сиротством, нищетой и бедностью. Государство само было не в состоянии решить эти вопросы и привлекало к этому общественность.

Продемонстрированы количественные и качественные показатели роста благотворительных организаций в украинских губерниях, а также некоторых категорий населения, получавших помощь по их стороны.

Показан процесс создания условий для развития благотворительных организаций, упрощения условий их регистрации и функционирования. Проанализированы базовые документы – “Нормативный устав обществ помощи бедным” относительно членства и источников финансирования в благотворительных обществах, созданных на базе этого устава и “Нормативного устава обществ помощи бедным”. Осуществлен обзор других важных нормативных документов, определивших правовое поле деятельности благотворительных организаций. Определены основные задачи Всероссийского союза учреждений, обществ и деятелей из общественной и частной опеки.

Ключевые слова: благотворительность, нормативная база, социальная опека, общества.

В період соціально-економічних трансформацій, які супроводжуються кризовими явищами у різних сферах суспільного життя, різко загострюються соціальні проблеми. Актуальним стає завдання державної влади знайти оптимальні шляхи вирішення цієї проблеми зважаючи на власні можливості та потенціал громади. У вітчизняній історії ми здобули досвід вирішення проблеми злидарства і бідності, безробіття і бездомності, сирітства і безпритульності у пореформений період кінця XIX – початку XX ст. Цей історичний період нагадує нам у соціальному плані сьогодення – швидкими темпами розвиваються капіталістичні відносини, зростає населення міст і безробіття, збільшується частка бідних і нездатних самотійно вийти з

життєвої кризи. Феномен благодійності та організації соціальної опіки у досліджуваний період вивчали О. Донік, Ю. Гузенко, Т. Курінна, Г. Махорін, В. Молчанов, С. Поляруш, Ф. Ступак, О. Хаустова та ін. Метою нашого дослідження є виявлення передумов кількісного зростання благодійних організацій та нормативних засад їх діяльності на території сучасної України у другій половині XIX – на початку XX ст.

До XIX ст. традиції благодійності як форми соціальної підтримки нужденного населення носили особистий характер. Кожна віруюча людина мала за обов'язок здійснювати добрі діяння стосовно ближнього і в першу чергу це стосувалось калік, немічних, сиріт, вдів. Основною формою такої благодійності була милостиня. Російська імперія, до складу якої входила більша частина сучасної України, всіляко гальмувала будь-які спроби соціальної активності, навіть на ниві благодійності. За все XVIII ст. у Європейській частині імперії було засновано лише 4 благодійних товариства. Це пояснювалось прагненням самодержавства контролювати всі сфери суспільного життя і підозрілим ставленням навіть до об'єднань громадян, що мали на меті благодійність, допомогу нужденним. Ситуація почала змінюватись у другій половині XIX ст., коли загострились соціальні проблеми у зв'язку з бурхливим розвитком капіталізму. Так, якщо взяти благодійні товариства Російської імперії на початок XX ст., то лише 5% з них було засновано до 1861 р., решта 95% – у проміжку 1861 – 1899 рр. В українських губерніях на 100 000 населення таких організацій припадало: у Київській, Таврійській, Херсонській – по 12, Полтавській – 10, Катеринославській – 10, Волинській, Харківській, Подільській – по 5 [2, с. 1-10].

Наявність у другій половині XIX ст. значної частини населення, яке потребувало соціальної опіки з боку держави і суспільства, потребувало об'єднання їх зусиль. Сама держава була неспроможна впоратись з таким завданням самостійно. Як би влада не дивилась з підозрою на зростання суспільної активності у XIX ст., зокрема у справі благодійності, вона змушена була з цим рахуватись і поступово “звільняти місце” громадській та приватній благодійності у справі соціальної опіки.

Благодійні товариства, які виникали в Росії, були різнопланові. У роботі “Благотворительность в России”, яка підготовлена була на початку XX ст., подана детальна класифікація благодійних товариств. Їх було поділено на 24 групи, залежно від виду допомоги, яку вони надавали (товариства допомоги дітям грошима, надання допомоги дорослим тощо) [1, с. XIX-XX]. За метою суспільно-корисної діяльності це ж видання поділяє благодійні організації на 3 групи: товариства, які надають допомогу у різноманітних формах; товариства, мета яких – піклування про конкретні благодійні установи; товариства, які спеціалізуються лише на одній формі соціальної підтримки [1, с. 169-170].

Сучасний дослідник проблеми розвитку благодійності в Україні у кінці XVIII – початку XX ст. Ф. Ступак, враховуючи форми опіки та

групи населення, що його потребували, благодійні товариства об'єднує у групи: об'єднання загального типу, що подавали допомогу всім тим, хто її потребував; добродійні об'єднання допомоги учням і студентам; товариства взаємодопомоги, що об'єднували своїх членів за професійною ознакою; добродійні громади, що об'єднували своїх членів за національною ознакою; філантропічні спілки, що надавали допомогу за віросповідною ознакою; медичні об'єднання : “Червоний Хрест”, “Попечительство про сліпих”, “Попечительство про народну тверезість” та ін. [9, с. 42-43].

В. Молчанов поділяє види громадських, приватних та відомчих товариств опіки за ознаками : 1) професійною 2) національною 3) релігійною 4) територіальною 5) територіально-релігійною 6) конкретною групою надання допомоги (звільнені з ув'язнень, жінки, учні, студенти) [5, с. 136-144].

Ми пропонуємо розглядаємо типологію добродійних організацій через призму їх походження та підпорядкування, а саме: 1) організації, які безпосередньо представляли державну благодійність або виникали з подачі владних структур і ними опікувались; 2) організації, які виникли в результаті соціальної філантропічної ініціативи населення; 3) організації релігійного спрямування. До першої групи ми відносимо організації, які виникли з ініціативи представників імператорського дому і які значною мірою фінансувались ними або державною скарбницею. Це – Імператорське Людинолюбне товариство, Відомство установ імператриці Марії, Попечительство трудової допомоги, Російське товариство Червоного Хреста.

До другої групи ми відносимо товариства і заклади, які, хоч підпорядковувались формально міністерствам і відомствам (міністерствам внутрішніх справ, юстиції, народної освіти, відомству православного віросповідання тощо), виникали внаслідок прагнення допомоги ближньому з боку населення. Це добровільні об'єднання для допомоги самим різним категоріям нужденних (бідним, хворим, немічним, дітям-сиротам, бездомним, безробітним тощо), товариства взаємодопомоги.

До третьої групи відносимо організації, які ґрунтувались на релігійному принципі обов'язковості добродійної діяльності. Релігії, які мали найбільше прихильників в Україні – православ'я, католицизм, іудаїзм, з самого свого зародження виконували роль соціального амортизатора, прагнули пом'якшити соціальні протиріччя, підтримувати соціальний мир.

Російське законодавство у другій половині XIX ст. почало досить активно створювати нормативно-правову базу для створення і діяльності благодійних товариств. До 1862 р. вони могли створюватись лише після офіційного дозволу на найвищому (імператорському) рівні. Благодійні товариства та створені ними заклади у переважній більшості

підпорядковувались міністерству внутрішніх справ і були підзвітні губернаторам, через яких подавати у міністерство детальні звіти про свої дії на предмет благодійності, про капітали, доходи, витрати, майно тощо.

Після отримання міністерством внутрішніх справ у 1862 р. права самостійно затверджувати статuti філантропічних організацій, а з 1869 р. і благодійних установ, помітно активізується робота у цій царині. Динаміка зростання благодійних товариств з 1861 по 1880 роки становила 350 %, а благодійних закладів – більш як 75 % [1, с. ХХХ].

У другій половині 80-х років ХІХ ст. спостерігається деякий спад добродійної діяльності, пов'язаний з посиленням реакції і спробами згорнути реформи після вбивства Олександра ІІ.

Однак, із затвердженням 16 червня 1897 р. міністерством внутрішніх справ “Нормативного статуту товариств допомоги бідним”, який надавав право губернаторам вирішувати питання дозволу на заснування благодійних товариств на засадах цього документу, спостерігається їх швидке зростання. Якщо з 1891 р. по 1896 р. було відкрито 825 благодійних товариств і 999 благодійних заклади, то за наступні 5 років, з 1896 по 1901, – 1659 товариств та 1509 благодійних закладів. Динаміка зростання по благодійним товариствам становила більше 100 %, а по благодійним установам – більше 51% [1, с. ХХХ].

“Нормативний статут товариств допомоги бідним” складався з 6 частин і визначав загальний порядок організації і діяльності благодійних товариств. В ньому передбачались цілі організації, склад членів, порядок формування коштів, органів управління, порядок припинення діяльності. Цілями благодійного товариства визнавалися покращання матеріального та морального становище бідних певного міста або місцевості без ніяких обмежень стосовно походження, віри тощо. Однак, у примітці зазначалась можливість створення товариств зі спеціальними цілями, тобто надання допомоги певній групі людей.

Нормативний статут детально регламентував дозволені види добродійної допомоги бідним. Зокрема були передбачені: постачання одягом, їжею, житлом, видача (в крайньому випадку) грошових допомог, надання роботи, медичної допомоги, розміщення в богадільні, притулки, учбові заклади, допомога у вихованні сиріт, поширення в народі книг етичного вмісту, надання незаможним засобів для повернення на батьківщину. Для виконання цих завдань товариства наділялися правом відкривати громадські їдальні, чайні, дешеві квартири, нічліжні будинки, притулки, гуртожитки, будинки працелюбства, лікарні, амбулаторії і тому подібні заклади. Однак, відкривати їх можна було лише у випадку, коли будуть зібрані необхідні кошти необхідні для його утримання [8, с. 203].

Членство у благодійних товариствах не обмежувалось віком, статтю, станом, віросповіданням. Не могли бути членами лише неповнолітні, учні в учбових закладах, нижчі чини дійсної військової

служби, та люди, обмежені у правах законом. Правда, деякі товариства носили яскраво виражений феміністичний характер, тобто членами були лише жінки (наприклад, “Жіноче благодійне товариство при Києво-Соломенській Покровській церкві”).

В залежності від участі у справах товариства, від суми сплачених внесків, особистої праці, члени поділялись на почесних, дійсних і членів-змагальників. Почесними членами ставали особи, які вносили значні пожертви або іншими діями сприяли успішній діяльності товариства. Однак єдиного погляду на розуміння розміру “значної пожертви” не було. Частина товариств не вказувала конкретної суми взагалі, обмежуючись дефініцією “значна жертва”.

Крім членських внесків, пожертв зі сторони членів товариства та інших громадян, практикувались збір пожертвувань по підписним листкам і книжкам, організацій лотерей-алеґрії, різноманітних благодійних заходів (вистави, концерти, базари тощо). Це свідчило про намагання не обмежуватись лише членськими внесками, а залучати якомога більше населення до участі у справі допомоги ближньому у зручній для нього формі, використовувати всі можливі джерела надходження коштів на благодійні цілі, задекларовані товариствами.

Грошові кошти товариств, які називались “капітали”, поділялись на спеціальні, запасні та витратні. Кошти, у яких конкретно вказувалось їх призначення, відносились до спеціального капіталу. Кошти, призначення яких визначалось загальними зборами, становили запасний капітал. Решта коштів становили витратний капітал.

Стосовно порядку закриття товариств, то у “Нормативного статуті” вказувалось, що закрити його міг губернатор при виявленій небезпеці для державного та суспільного порядку. При інших обставинах губернатор міг звернутись до міністерства внутрішніх справ з пропозицією про закриття товариства [8, с. 208].

Нормативний статут значно полегшив відкриття благодійних товариств, надав благодійності більш організованого характеру. Соціальна підтримка нужденного населення ставала більш адресною, кошти на благодійність акумулювались і витрачались на більш суттєві програми, що припинило безсистемне підживлення жебрацтва.

Відмітивши корисність “Нормативного статуту товариств допомоги бідним”, міністерство внутрішніх справ затверджує 27 листопада 1897 р. “Нормальний статут товариств допомоги потребуєчим учням”. Згідно цього документу товариства такого типу призначені були для опіки бідних учнів конкретного навчального закладу. У примітці зазначалось, що одноразову допомогу можуть отримувати і випускники, якщо вони продовжують навчання в іншому навчальному закладі і мали значні здібності та успіхи. Основними видами підтримки бідних учнів були: оплата навчання; безкоштовне надання або продаж за зниженою ціною книг, посібників; допомога одягом, харчуванням, житлом, якщо учні не

можуть це здобути власною працею; сприяння пошуку бідним заробітку; надання медичної допомоги та допомоги при похованні померлих; призначення у виняткових випадках грошових допомог. Враховувалась не лише степінь бідності, але й поведінка та успішність у навчанні [6, с. 64]. Однак, цим переліком не обмежувались всі види допомог, які могли передбачувати у своїх статутах товариства цього типу.

У подальших розділах “Нормальний статут товариств допомоги потребуючим учням” в основному дублює основні положення “Нормативного статуту товариств допомоги бідним”. Суттєвими відмінностями можна вважати формування правління товариств допомог учням, де передбачалось дещо складніша процедура його формування.

При цих позитивних зрушеннях в питанні організації діяльності благодійних товариств, контроль з боку влади залишався досить таки жорсткий.

Події російської революції 1905-1907 рр. лібералізували правила щодо утворення і функціонування добровільних об'єднань. Відповідно до Маніфесту 17 жовтня 1905 р. було прийнято 4 березня 1906 р. закон “Тимчасові правила про товариства і союзи”. Тепер для утворення товариства достатньо було подати письмову заяву за встановленим зразком губернатору. Губернатор у випадку виявлення перешкод для створення організації передавав цю заяву на розгляд новоствореному губернському або міському присутствію по справам товариств. Якщо на протязі 2 тижнів не було отримано відмови, товариство могло розпочинати свою роботу. Реєстрація товариства відбувалась шляхом внесення у реєстр і публікації інформації про його реєстрацію у місцевій пресі. Після цього товариство вважалось створеним. Однак, набувати і відчужувати нерухоме майно, утворювати капітали, укладати договори могли лише ті товариства, які були зареєстровані на основі статуту. Проект статуту подавався у губернське або міське про справах товариств присутствіє, яке мало на протязі місяця вирішити питання про реєстрацію статуту позитивно або відмовити [7]. Тимчасові правила про товариства і союзи були основним законодавчим документом для благодійних організацій до 1917 р.

Зростання кількості благодійних товариств і закладів після прийняття закону від 4 березня 1906 р. “Тимчасові правила про товариства і союзи” викликали, як не дивно, тривогу у сучасників. Причин для цього було декілька. По-перше, кількість жертводавців фактично не мінялась – це в основному заможні люди, які займали помітне майнове або службове становище у суспільстві і їх внески складали сотні, а іноді і тисячі рублів. Більшість населення не несла витрат, пов'язаних з благодійністю. По-друге, такі джерела надходження коштів, як разові пожертви, вечори, концерти, вистави, лотереї непостійні і носили часто випадковий характер. Тому доводилось витрачати багато часу на пошуки коштів, замість того, щоб займатись конкретними

справами благодійності. По-третє, діяльність тієї чи іншої благодійної установи залежала і у значній мірі від особистості керівника: якщо це людина авторитетна, при владі, має широке коло зв'язків, то кошти знаходяться і організація існує. Але варто такій людині зійти зі сцени, організація ризикувала припинити свою діяльність, таку корисну для потребуючого населення. Це ставило під загрозу повноцінне функціонування відповідно до своїх програмних цілей благодійних установ і закладів.

Велика кількість благодійних організацій приводила до розпорошення справи громадської опіки, зростанню витрат на службовців, канцелярію. При цьому не вівся загальний реєстр потребуючих допомоги, що дає можливість одній і тій же особі отримувати допомогу декілька разів [3].

Були спроби розробити проект реформування діяльності благодійних організацій. Так, київський чиновник з особливих доручень Н.Покотило запропонував проект, який передбачав ревізію благодійних організацій на предмет виявлення схожих, найбільш корисних і бажаних. Саме їх необхідно було, на його думку, підтримувати коштами, які мали б надходити від усього населення, що володіє майном [10]. Мова йшла, таким чином, про встановлення своєрідного податку на благодійність та укрупнення самих благодійних організацій.

Стосовно статутів приватних і громадських благодійних закладів, то затверджувати їх отримали право відповідно до закону “Про зміну порядку затвердження статутів благодійних закладів і правил для завідування ними” від 1 червня 1911 р. губернатори і градоначальники.

На початок ХХ ст. у Російській імперії нараховувалось декілька тисяч благодійних товариств як універсальних, так і таких, що спеціалізувались на певних видах благодійності. Згідно статистичним даним за 1902 р. в державі було 4 762 благодійних товариств. У 9 українських губерніях їх нараховувалось 674. Найбільше було у Херсонській губернії – 156. На другому місці – Київська губернія – 89 товариств. Найменше їх нараховувалось у Подільській губернії – 36. Товариства переважно знаходились у губернських центрах – 89,5%. На початок ХХ ст. їх послугами скористалось, з-поміж інших клієнтів, біля 36 000 осіб, що жили за рахунок жебрацтва, а також 37 278 сліпих, 24 805 глухонімих [1, с. 15-112, 674].

Не дивлячись на чисельне зростання благодійних товариств, в організації справи громадської опіки було чимало проблем. Товариства виникали в основному у містах, а у провінції їх було обмаль. Нерівномірність розподілу коштів між різними видами благодійної діяльності створювало проблему віднайти благодійну установу, яка надавала б саме той вид допомог, яку потребувала людина і давала можливість порівняно легко для професійних жебраків та нероб користуватись громадською чи приватною благодійністю. Приказна і

земська система опіки не могла у належній мірі охопити всіх потребуючих соціальної підтримки. Тому великі сподівання покладались на приватну благодійність. Однак, відсутність на законодавчому рівні чіткого розмежування сфер діяльності між державними, земськими, міськими установами та приватною благодійністю у справі громадської опіки, не давали можливості створити чітку і планомірну систему соціального захисту населення. Важливість цієї справи очевидна, оскільки вже у 1908 р. міністерство внутрішніх справ затверджує статут “Всеросійського союзу установ, товариств та діячів з громадської та приватної опіки”. Згідно статуту перед Союзом було поставлено низку важливих завдань. Це – вивчення загальних питань громадської та приватної опіки, її стану, проблем, наявних можливостей; поширення у суспільстві сучасних поглядів на благодійність; сприяння обміну поглядів та інформації між діячами у цій сфері; сприяти створенню на місцях таких союзів та товариств, які б прагнули до об’єднання і впорядкованості діяльності з соціальною опіки; виносити на обговорення на міжнародні конгреси питання громадської та приватної опіки; сприяти створенню благодійних закладів на місцях для допомоги бідним при наявності можливостей і коштів [4].

Таким чином, у кінці XIX – на початку XX ст. простежується тенденція до збільшення ролі приватних благодійних товариств у справі організації громадської опіки. Держава, щоб зберегти контроль над цим процесом, приймає нормативні статuti благодійних товариств, що визначали головні засади їх діяльності. І хоча нормативний статут встановлював певні рамки, обмежував ініціативу, він був кроком вперед в організації благодійності, даючи можливість навіть у тих умовах надавати соціальну допомогу та підтримку бідним, хворим, немічним, сиротам та іншим категоріям населення, яким ця допомога для нормального життя була конче необхідна.

Список використаних джерел

1. Благотворительность в России – Спб.: Типо-лит. Н. Л. Ныркина, [б.г.]. – Т.1. – LXXXVIII, 79, 208, 397, 84, III-XVI, 63, 11, 22 с.
2. Благотворительные учреждения Российской империи – Спб.: Тип. Спб. акц. общ. печ. дела в России, 1900. – Т. I. – X, 34 с., [134 табл.], 12, 12 с.
3. Благотворительность в России // Трудовая помощь. – 1900. – № 8. – С. 319.
4. Всероссийский Союз учреждений, обществ и деятелей по общественному и частному призрению бедных // Трудовая помощь. – 1908. – № 7. – С. 180-181.
5. Молчанов В.Б. Пенсійне забезпечення населення та благодійність у містах Правобережної України на початку XX ст. // Проблеми історії України XIX – початок XX ст.. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2000. – С. 136-144.

6. Нормальный устав обществ вспомоществования нуждающимся учащимся // Трудовая помощь. – 1898. – № 4. – С. 64.
7. О временных правилах об Обществах и Союзах // Полное собрание законов Российской империи-3. – Т. XXVI. – Отд. 1. – № 27479.
8. Примерный устав обществ пособия бедным // Календарь и памятная книжка Самарской губернии на 1898 год. – Самара, 1897. – 452 с.
9. Ступак Ф.Я. Благодійні товариства Києва (др. пол. XIX – поч. XX ст.). – К. : Хрещатик, 1998. – 208 с.
10. ЦДІАУК – Ф. 442. – Оп. 661. – Спр. 273. – Арк. 2 – Дело об урегулировании благотворительных учреждений в Киевской губернии (12 ноября 1908 – 24 мая 1909). – 101 арк.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Blagotvoritel'nost' v Rossii – Spb : Tipo-lit. N. L. Nyrkina, [b.g.]. – Т.1. – ЛНННVIII, 79, 208, 397, 84, III-HVI, 63, 11, 22 s.
2. Blagotvoritel'nye uchrezhdenija Rossijskoj imperii – Spb : Tip. Spb. akc. obshh. pech. dela v Rossii, 1900. – Т. I. – Н, 34 s., [134 tabl.], 12, 12 s.
3. Blagotvoritel'nost' v Rossii // Trudovaja pomoshh'. – 1900. – № 8. – S. 319.
4. Vserossijskij Sojuz uchrezhdenij, obshhestv i dejatelej po obshhestvennomu i chastnomu prizreniju bednyh // Trudovaja pomoshh'. – 1908. – № 7. – S. 180-181.
5. Molchanov V.B. Pensijne zabezpečennja naselennja ta blagodijnist' u mistah Pravoberezhnoï Ukraïni na pochatku HH st. // Problemi istorii Ukraïni NIH – pochatok HH st.. – K. : In-t istorii Ukraïni NAN Ukraïni, 2000. – S. 136-144.
6. Normal'nyj ustav obshhestv vspomoshhestvovanija nuzhdajushhimsja uchashhimsja // Trudovaja pomoshh'. – 1898. – № 4. – S. 64.
7. O vremennih pravilah ob Obshhestvah i Sojuzah // Polnoe sobranie zakonov Rossijskoj imperii-3. – Т. HHVI. – Otd. 1. – № 27479.
8. Primernyj ustav obshhestv posobija bednym // Kalendar' i pamjatnaja knizhka Samarskoj gubernii na 1898 god. – Samara, 1897. – 452 s.
9. Stupak F.Ja. Blagodijni tovaristva Kieva (dr. pol. HHH – poch. HH st.). – K. : Hreshhatik, 1998. – 208 s.
10. CDIAUK – F. 442. – Op. 661. – Spr. 273. – Ark. 2 – Delo ob uregulirovanii blagotvoritel'nyh uchrezhdenij v Kievskoj gubernii (12 nojabrja 1908 – 24 maja 1909). – 101 ark.

Serbalyuk Y. V. Charitable societies and their role in the implementation of social care in the XIX – early XX century. The article analyzes the development of the social care from the view point of charities organizations in the XIX – early XX century in Russian Empire in general and in particular in the Ukrainian lands. Different approaches to classification of charities are showed and on this basis the own is proposed by origin and subordination, namely: 1) the organization directly representing public charity

or arose from the government support which took care of them; 2) organization resulting social philanthropic initiatives of the population; 3) organization of religious persuasion.

That was revealed that the main reason for the increasing number of charities is rapid capitalist development that came along with rising social problems - unemployment, homelessness, abandonment, poverty. The state government itself has been unable to resolve these issues and attracted to this community.

The quantitative and qualitative growth of charities in Ukrainian provinces, and certain categories of people receiving assistance from their side are demonstrated.

Process of creating conditions for charities, simplification of registration and functioning is described. The basic documents are analyzed – “Regulatory for charter companies to help the poor” for membership and funding to charities established on the basis of the statute and the “Statutory charter companies for helping the poor”. The review of other important regulations that define the legal framework of charitable organizations is done. The main task of Russian Union institutions, societies and leaders of public and private care are determined.

Key words: charity, regulatory framework, social care, society.

Отримано 21.04.2015 р.

УДК 378.091.212

Р. В. Сєдєнкова
rosa.sedenkova@mail.ru

СОЦІАЛЬНА ТА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ВЛАСТИВОСТІ, КОМПОНЕНТИ, ЗВ'ЯЗОК

Сєдєнкова Р. В. Соціальна та професійна компетентність студентської молоді: властивості, компоненти, зв'язок. В статті розглядається проблема розвитку соціальної компетентності та професійної компетентності у майбутніх фахівців, що забезпечать у подальшому успішне самоствердження та успішну соціалізацію молоді в суспільстві.

Акцентується увага на системі вищої професійної освіти, котра має забезпечити студентів вмінням швидко адаптуватись до складних